

Ekrem Hamid

– izbor iz knjige „Sramote“ (2008.) –

Dolaženje

A kad dođe snijeg, nestadoše koraci.
Do duboke noći silazismo sami, čekajući strahove
da dobro se nanižu. Dodir nečiji htjedosmo,
ali nikog ne bi, dok tamo u daljini zvuk jedan ne čusmo.
Sluh nam ode tamo gdje oko ne mogade. Vratismo se.
Na prazninu tešku navikli smo oduvijek – zašto da se vraća
još jedna iznova. Sjedi se u tami, čeka se u sami.

A kad dođe snijeg, prestadoše tragovi.
Pomislismo htjet će put zaboravljen da pokažu.
Zar da trag postoji gdje ni puta nema?
Sjedi se po danu, mašta se da stanu.
Do duboke moći silazismo sami, čekajući okove
da bruke nam nanižu.
Ne vratismo se.

Nesrazmjernosti

Tijela daleko, duše blizu.
Tijela blizu, duše daleko.

Poluostrvo

Čuje se, taj se miris čuje, dira u ramena, steže vratove
da prožme i stegne kao zmija svačiju ruku i otrov ostavi,
grad na pustinji i moru. Nema
ničeg goreg nego čekati u duboke sate dana, ne noći, dana,
samo čekati i ne znati šta se čeka.

To je možda htjela da kaže žena koju smo
zatekli obješenu i odgurnute krlje ispod sebe. Rekli su
da izađemo, jer ih je sramota, i nije dobro da gosti
gledaju umrle domaćina. Pse za sobom vodi čovjek,
on sanja i smije se u snu, psi ga štite od svakog ko mu priđe:
izjedu svačije noge i grudi i lice i niko čovjeku takvom
ne smije ni da priđe ni da kaže dobar dan, gospodine.
Kuće zovu da se stanuje, riječi mole da se izgovore.

Govori

Dusi, čakajte me na Olimpu, da tamo skončam dobrog
života dio – neka me nema: pijah vino, spavah sa najljepšim ženama,
imadoh zadovoljstvo kakvo htjedoh, a ne pričah sa Sokratom
ružnolikim.

Znanje mi presjede
i bez zadnjeg ništa ne vrijede.

Nurudin

Kad me jednog dana dočeka Hasan,
shvatih koliko sam malo znao o svemu
a o bratu rođenom najmanje. Neka, hafiz-Muhamede,
ne plači, jer ljudi su najružniji kad plaču.
Dvije zmijske u meni jedna drugu dave: mržnja i strpljenje.
A jednog će me dana, znam, obje ujesti.
O, ne umriješ od gajtana, ne umriješ od katul-fermana.
Od te dvije zmijske umriješ. Zvao sam u svijet, vikao u ljude,
udarao u svoje grudi, bijesan, sramotan pred samim sobom,
jaukao da niko ne čuje, samovao, o, samovah i previše –
glad moju ništa ne utoli. Ne znadoh, Harune,
ne znadoh ni da li da mrzim, ni da li da oprostim: teško onome
ko je slab, a nema izlaza, osim da oprostiti.

Pamtih sve, ne zaboravljah nikome.
Niko ne sazna koliko bijah nesrećan.

Imena

Ako kažem ono što mislim, jesam li sve rekao?
Ako ono što mislim kažem, jesam li uspio ako ti
koji me slušaš, nisi razumio? Ono što ne mislim
mogu da kažem i da ne kažem. Ono o čemu ne mislim
ne mogu reći nikada. Granice mojih riječi su moje misli.
Ali granice mojih misli nisu moje riječi.
Tamo gdje stajem, a htio bih dalje, trebat će mi vrijeme
da dođem do onoga čemu ću u budućnosti doći.
Mi stalno pričamo, ali rijetko govorimo.
Mislimo dok ćutimo, mislimo dok govorimo.
Ako kažem ono što mislim, ne kažem sve, jer sve nije moguće reći.
Nije nemoguće sve misliti, ali nije moguće sve reći.
Da li mogu ono što ne kažem da mislim i da li mogu ono
što mislim da ne kažem; da li mogu ono što kažem
da ne mislim i da li mogu ono što ne kažem da ne mislim?
Da li mogu da kažem ono o čemu ne mogu da mislim?
Da li mogu da ne kažem ono o čemu ne mislim?

Kad htjedoh da mislim o bolnom, gorkom i strašnom,
stvorih li u sebi neku određenu sliku, po broju samo jednu?
Kad htjedoh da ispričam kako je sve
nemilosrdno, grubo i hladno, ne htjedoh li tada da mislim
i mišlju sliku stvaram? Sve htjedoh, ništa ne uspijeh.
Ne mislih, pričah. Ne govorih. Zar živjeh, zar postojah?

Želje

Spusti se na zemlju, razmisli i računaj:
je li to ono što si želio? Da budeš dobar
ili bolji od drugih? U ruke svoje stavi,
jedno nek pretegne – jer to nije isto. Napolju je kiša,
večeras putujemo. Kad izađemo iz Nirnberga samo naše svjetlo bit će
čvrsto, jer dugih neće biti. Kad ostaneš sam, kad dođeš kod nekog:
je li neko taj ispunio ti želje osmjehom i nadom
ili samo priča o uspjesima svojim. Čvrsto stegni one koji su ti dragi,
sve ih je manje, sve kraće žive. Otići će negdje, drum nov im se sprema.
Odluči se za jedno, vremena malo ima – koga više želiš: Parmenida
ili Heraklita.

Nevremena

Sjedio sam u sobi, sam, i mislio o gorim danima,
a nije ih bilo – trebali su tek da dođu. Kad sam onda bio
u Sarajevu, stalno sam nailazio na table sa datumima
i brojem žrtava. Tog i tog dana usmrćeno toliko i toliko.
Išao sam svijetom, bježio od zla.
Htio sam da pobjegnem od ljudstva.
Misao mi se pretvorila u stvarnost,
ali mi se nikada stvarnost nije pretvorila u zamisao.
Mira nije bilo. Brojao sam gradove, brojao sam imena: Oslo,
Pariz, Strazburg, Belfast, Dover, Kairo, Tokio, Šangaj,
Moskva, Peking, Volgograd, Riga. Išao sam na sjever, sa sjevera bježio na jug.
Oplovio sam sva mora, udisao ledeni vazduh planina, pobjedio
kozje staze i gnijezda orlova. Utopih se u rijeke, pustih da me
najdeblje zmijske ujedaju i svi vidješe da je koža moja od kamena.
Klesao sam tu stijenu u grudima da nešto lijepo napravim – samo
sam u bezbroj komada isparčao stijenu koja topla nije postala.
Pio sam najhladniju vodu, uranjao u svekolika mora.
Tihe blage vode i mladog mjeseca nije bilo nigdje.
Stvarnost mi je traženje a za mnom su tragovi.

Babilonske kule*

I

Bio sam juče i vodio sunce za sobom,
dok je u mojim krilima smijehom gnijezdio
ponos svoje porode i ostavljene poraze pepela,
gaženjem mračnih staza i hladnih dodira
govora koji bijahu tu. Znadoh samo da
treba otići negdje prema visinama i
planinama: piti najhladnije vode, udisati
najžešće zime.

A samo sam jedno htio: da sagradim kulu,
prema oblacima i prema zvijezdama;
vidjet ću zvijezde i mrak, neću više biti.
A dobro je makar jedno.

II

Dok sjedimo u osami i tami, a slutimo
vjetrove uništenja: neka,
jer vrata su moja za svakoga otvorena.

III

Sjedimo ovdje i čitamo knjige, a
iz vana se čuje glas nekog novog proroka
kako je sve manje vremena. Ja samo pitam
gdje je sada Sahara, jer to je pitanje najteže.

*Cf. J. Chevalier, A. Gheerbrant – Rječnik simbola, Zagreb, Nakladni zavod MH, 1983, 29.

Nemoć

U hladnoj ti sobi, zaboravu, živimo. Sve rekosmo
kome i imadosmo, od nas ništa ne osta. Prošle jeseni
umrije Rafael, sada smrt opet dolazi po nas. A ja sam
samo rekao pa neka je, neka dođe, ko koga
može da spriječi, a Lujza je rekla jeste, pustit ćemo
pse na nju, pa neka priđe. Dolazi januar, dolaze hladnoće.
U hladnoj ti sobi živimo. Nježnim rukama u debele zidove
udaramo, a poslije nas samo bole i čekamo da bol prođe,
čekamo, da bol prođe čekamo, pa opet udaramo u hladne zidove,
ne stajemo nikako, u čekanju bol da prestane čekamo. Na hladne
zidove nježnim rukama vičemo. Danas, sutra: prolaze dani i rastu nam kose,
oštrim ih makazama kratimo i opet nam rastu.
U hladne zidove, u hladnoj sobi živimo ti, zaboravu.
Danas, sutra: sporo prolaze dani,
sporo nam rastu kose, sporim ih makazama kratimo.

Federico

Erika kaže da se trajanje bez želja i nada
na njemačkom kaže – die Eintägigkeit.
U kasne sate stigla je kiša, udarala je cijele noći o prozore.
Sutra su rekli kako je mladi Federico umro i
kako ga zaista nema više. Ubili su ga neki cigani ili stranci,
a možda i jedni i drugi. Tijelo je njegovo spaljeno,
a pepeo nisu imali kome da odnesu – svi su njegovi odavno već umrli.
A Erika je rekla da će se njen sin tako zvati, ali njen sin se rodio mrtav
i Erika je plakala danima. I onda su joj rekli da je to zato
što je htjela da se on zove Federico. Erika kaže da samo ona zna njemački
i da niko ne zna taj jezik kao ona.
A ona kaže da se besmisao može reći
samo ako se kaže – die Nachlässigkeit.

Prošlo trajno vrijeme

Amr je bio neposlušan roditeljima i nikako nije volio društvo. Samovao je; što je to bilo, ko bi mogao znati, ko bi mogao kazati. A sve se to i sinu njegovom dešava.

Rondo prestissimo

Eli! Čekaj, kuda ćeš? Oh, Zevse,
volim te, uzmi me, uzmi me! Eli! Čekaj!
Ne! Danas sjedimo i pijemo
čaj, sutra konačno putujemo za Madrid.
Vidjet će da nas nema i pitat će za nas – trebat ćemo im.
Ne mogu da vjerujem! Bacila se u Rajnu? I tek tako?
Ali, zašto? Jer, bijaše prelijepa. Nemoj mi reći da ne znaš.
Eli, koja nekad trebaše da siđe iz visine i pokaže nam
šta to ima gore, otišla u drugi grad. Bejrut?!

Išli smo Hanover i posjetili Kraljevske vrtove.
Sjedili smo, pričali, dugo vremena, vode je bilo i previše.
Žedni nismo bili. Eli nije bila sa nama.
Žedni bili nismo.

Izrugivanja

Prijatelji, toliko vas bi da ne znadoh šta ću,
do da budem sasvim sam. Hvala vam što me navikoste
na sve lijepo; sad se ne mogu navići ni na šta zlo.
A Tomas, je li bio tu ili je pobjegao? Pobjegao?
Sramota! Ja sam Orhan i sljedeće godine
ne vjerujem da ću dolaziti u Kopenhagen. Ko ima imalo
dostojanstva tamo neće ići. Hvala vam i što niste bili tu
kad je meni bilo najteže. Jer čovjek svoju muku
treba da podnese sasvim sam.
Hoćeš li čaj sa medom ili šećerom? Bez ičega, molim te.
Ali zašto, kad ima i meda i kolača? Bez ičega. U redu.

Igre

I

Dobio lošu ocjenu? Ah, molim te, pa to se svakom desi. Hajde, sjedi i pričaj mi kako si i šta radiš?
Nismo nigdje išli, čekali smo Heraklita.
Aristotel je ime pariškog hotela – za drugo zaista ne znam.
Vjeruj mi, svijet sam proputovala, ali ovo nisam nigdje vidjela. Bezobrazluk i bezobzirnost.

II

Filozof iz Konje: od samog sebe proganjan,
do samog sebe stigao. Duša stiže tamo gdje um prestaje. Duša prestiže tamo gdje um poraze niže.
Satima sam sjedio i gledao u prazno – ništa mi nije moglo pasti na pamet zašto je Nağmuddīn umro.
Priča o seljaku i građaninu.

III

Sad sam sasvim dobro – ostvario mi se san.
Jedini moj san bijaše da budem sasvim dobro.
Davao sam, iz toga mi je bilo življenje, da dajem, da ne prestajem, samo da dajem.
Vidjeh poslije – teško onome ko voli da daje, a nema kome da daje. Vidjeh – poslije: ima uvijek dvoje: ili oni koji imaju, a ne vole da daju ili oni koji vole, a nemaju šta da daju.

Hegesija

Ali ja nikako ne znam ništa: je li ta duša
dijeli nešto sa nama ili je imamo samo što smo bića?
Oduvijek sam htio da živim u Lajpcigu, ali nikako mi
se to nije ostvarilo: živio sam samo na surovim predjelima
planina. A Strahina kaže kako je njena želja bila
da iz Lajpciga ode zauvijek i da se nikako ne vrati tamo.
Sredinom aprila padat će još jedan snijeg kod nas.
Je li duša hoće, a tijelo ako može, ako mora? Kad duša nešto
hoće, hoće i tijelo; može li tijelo nešto da hoće, da neće?
Stići ću do Lajpciga, pa i mrtva da me tamo odnesu.
Ja imam puno pjesama, ali ih niko neće i samom sebi govorim
da je to jer su mnogo dobre, a niko mi ništa ne kaže o njima.
Sepertina je rekla ovako: hoćeš da ideš sa mnom, hoćeš; ako nećeš,
a moći bez mene nećeš, jer ja sam ti sestra, kao pseto ćeš umrijeti
nasred ulice, pomoći ti neću. Pljunut ću te i reći kako te ne poznajem.
A ako kažeš sestro, pa i svakoj prolaznici prosjaci kažu sestro.